

ОСНОВНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ПОБУДОВИ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

У статті наведено особливості побудови механізму експортно-імпоротної діяльності підприємств легкої промисловості за умов їх функціонування та розвитку під впливом інтеграційних процесів.

Ключові слова: експорт, імпорт, експортно-імпортна діяльність, іноземний ринок, інтеграційні процеси, детермінанти механізму експортно-імпоротної діяльності.

S. I. KONEV

Khmelnitsky National University

ESSENTIAL DETERMINANTS OF EXPORT AND IMPORT ACTIVITY PROVIDING MECHANISM BUILDING OF NATIONAL LIGHT INDUSTRY ENTERPRISES

The article is about main tendencies of export and import activity development of national enterprises of light industry under the influence of integration processes, liberalization of foreign markets and membership in WTO. It was underlined the key aspects of necessity to build the right structure of export and import operations providing mechanism of the light industry enterprises. There was defined some basic determinants which make significant influence on the structure of export and import operations activity and analyzed its role in the functioning of the whole mechanism. Also, it was emphasized the correlation link between the determinants and how it activates export and import operations.

Key words: export, import, export and import activity, foreign market, integration processes, determinants of export and import activity mechanism.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток ринкових відносин за умов активізації інтеграційних процесів та відкритості кордонів співробітництва з країнами Європи вимагає від вітчизняних підприємств легкої промисловості постійних потоків імпортованих закупок та експортних поставок, що саме по собі породжує ряд інших важливих питань, які пов'язані з організацією експортно-імпоротної діяльності всередині управлінської та виробничої структури підприємств. Тому, для того, щоб посилити та підвищити експортно-імпорту діяльність вітчизняних підприємств легкої промисловості, необхідно побудувати вдалий механізм її організації та управління за результатами дослідження його структурних елементів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемні питання, які пов'язані з вивченням діяльності підприємств легкої промисловості та їх експортно-імпортованих операцій досліджували у своїх роботах такі вчені, науковці та дослідники, як Балабанов І.Т., Балабанов А.І., Дралин А.І., Ситорян С.А., Шишкочедова Н.Н., Максименко І.О., Бокій В.І., Носова Н.І., Нижник В.М., Войнаренко М.П., Тарасенко І.О., Захожай В.Б., Уланчука В.С., Чаленко Н.В., Бражко О.В., Кредісов А.І., Торгова Л.В., Хитра О.В. та ін.

Метою статті є визначення основних детермінант забезпечення експортно-імпоротної діяльності підприємств легкої промисловості та їх вплив на побудову необхідного механізму організації і управління.

Результати дослідження. В сучасних умовах відкритості ринкових відносин та розвитку зовнішньої торгівлі між вітчизняними підприємствами легкої промисловості та СОТ, для кожного підприємства досить важливо зайняти свою нішу на зовнішньому ринку країн Європи. Бурхливий розвиток інтеграційних процесів спонукає кожне вітчизняне підприємство шукати свої власні шляхи зближення з зарубіжними партнерами та передбачає обов'язкове пристосування відносин співробітництва за допомогою експортно-імпоротної діяльності до тих умов, які пропонують їх бізнес партнери.

Легка промисловість характеризується значною конкуренцією на як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Тому, на мою думку, для того, щоб вітчизняні підприємства даної галузі змогли нормально функціонувати та розвиватись пліч о пліч з іншими підприємствами, їх керівники повинні збагнути, що сфера експортно-імпоротної діяльності є важливою сферою розвитку будь-якої господарської одиниці, яка прагне реалізувати свій виробничий потенціал та розкрити здатність якнайшвидше адаптуватись до інтеграційних умов, кооперування та спеціалізації виробництва експортно-імпортованих товарів та використання правил ведення міжнародних торговельних операцій для відкриття нових можливостей даної сфери діяльності.

Також, для розвитку експортно-імпоротної діяльності підприємств легкої промисловості, на сьогодні, існує низка важливих перешкод, які на мою думку, полягають в наступному: вітчизняні підприємства легкої промисловості є значно залежні від виробництва своєї продукції за схемами толлінгу, оскільки не мають оснащени належними продуктами НТП та технологічними новинками, обладнанням, швейними машинами та іншими сучасними засобами праці, які б могли забезпечити виробництво конкурентоспроможної продукції та впевнено експортувати її зовнішній ринок.

Виходячи з вищесказаного, слід зауважити те, що за сучасних інтеграційних умов експортно-імпортна діяльність вітчизняних підприємств легкої промисловості може розвиватись тільки в тому випадку, якщо на кожному з них ввести в дію продуманий механізм, який передбачатиме вплив тих чи інших обставин на функціонування підприємства в зовнішньоторговельній сфері. Іншими словами, виходячи з умов співробітництва на давальницькій схемі виробництва, вітчизняний підприємець має використовувати ряд інструментів, які завчасно здатні передбачати та вирішувати різні завдання для того, щоб підприємство могло вільно виходити на іноземний ринок та стабільно виробляти продукцію для нього.

Основними завданнями, які повинен вирішувати механізм експортно-імпоротної діяльності підприємств легкої промисловості полягають в наступному:

- вільний вибір виробничих ресурсів та матеріально-сировинної бази на внутрішньому та іноземному ринку, яка б відповідала можливостям виробничого, експортного та імпортного потенціалу підприємства;

- вільний вибір іноземного партнера для співробітництва у зовнішньоторговельній сфері;

- вільний вибір форм, методів та шляхів реалізації виробленої продукції; вільний вибір шляхів і можливостей щодо підвищення технологічного забезпечення та оснащення виробництва новими технологіями;

- досягнення стійкості та стабільності усіх складових та елементів виробничого процесу в результаті поглиблення інтеграції та кооперування виробництва з іншими закордонними підприємствами [4, с.5].

Функціональні можливості сформованого механізму експортно-імпоротної діяльності для підприємств легкої промисловості сприятиме активізації експортних операцій та досягненню ефективності імпортних, що в подальшому, посилить їх інтеграцію та входження в європейські структури зовнішнього ринку.

Для того, щоб зрозуміти, як саме повинен функціонувати такий механізм, вітчизняні підприємці повинні виділяти дві основні детермінанти його побудови зі сторони направленості формування міжнародної спеціалізації та кооперування виробництва галузі. Такі детермінанти стосуються так званої «двохполосної системи» співробітництва, яка включає в себе природно-ресурсну та науково-технічну складову. Виходячи з цього, зазначені складові є важливими детермінантами розвитку експортно-імпоротної діяльності підприємств легкої промисловості в межах побудови зовнішньоторговельних відносин з суб'єктами господарювання країн партнерів СOT та ЄС.

Головна специфіка даних детермінант полягає в аналізі та акумуляції забезпечення підприємств галузі належними факторами виробництва, які потребують підприємства для співпраці з європейським ринком та потенційними можливостями їх забезпечення на внутрішньому [3, с.41-42].

Забезпеченість належними факторами виробництва для промислового підприємства є надзвичайно важливим питанням у становленні його ефективного виробничого процесу, оскільки сучасна економічна сутність інтеграційних зовнішньоторговельних відносин полягає в постійному розширенні товарного виробництва та його подальшої реалізації.

В свою чергу, розширення виробництва неможливе без постійного оснащення природно-ресурсним забезпеченням та його перетворенням у результати виробництва за допомогою науково-технічного забезпечення. Таким чином, таке співвідношення проходить два основні шляхи кругообігу виробництва продукції, які спрямовані на зовнішній ринок: по-перше, перехід продуктів виробничої діяльності від однієї стадії виробництва до іншої; по-друге, завершення виробництва та передача продукції у користування споживачам [1, с.73].

Найголовніші виробничі фактори, які впливають на функціонування підприємств легкої промисловості в сучасних умовах, на мою думку слід вважати наступні: кваліфікована праця, капітал, сучасні технології, сировинна а матеріали.

Якщо розглянути природно-ресурсну детермінанту, слід окремо виділити те, що вітчизняні підприємства мають достатньо розвинутий кадровий та трудовий потенціал, проте від не завжди є наукоємний зі сторони постійного розвитку ринку та впровадження у виробництво нових технологій, які потребують нових знань та навичок роботи з ними. Тому, інтенсифікація експортно-імпоротної діяльності на підприємствах галузі, вимагає залучення іноземних експертів та додаткового навчання персоналу для підвищення їх кваліфікації.

Також, досить актуальною проблемою побудови вдалого механізму експортно-імпоротної діяльності, яка стосується природно-ресурсної детермінанти, є доступ належної якісної сировини та матеріалів на внутрішній ринок. Так як на внутрішньому ринку матеріально-сировинне забезпечення для підприємств легкої промисловості є майже відсутнім, для того, щоб експортувати вироблену продукцію за кордон, керівники підприємств змушені шукати найбільш вигідні поставки імпорту належної сировини та матеріалів, для того, щоб виготовляти продукцію на експорт згідно вимог іноземного ринку.

В рамках науково-технологічної детермінанти забезпечення експортно-імпоротної діяльності підприємств галузі, слід зупинитись на тому, що без залучення іноземного досвіду та іноземних сучасних технологій, швейних машин, обладнання по обробці тканини та інших засобів виробництва, неможливо здійснювати виробництво продукції на експорт відповідно тих вимог, які прагне бачити іноземний

споживач. Вітчизняні фахівці підприємств легкої промисловості постійно ведуть практику спеціальних досліджень на базі вже існуючої налагодженої лінії виробництва, досвіду та наявних технологій.

Поряд з вище розглянутими детермінантами, на мою думку, в додаток, необхідно виділити фінансово-інвестиційну детермінанту розвитку експортно-імпоротної діяльності підприємств галузі, оскільки будь-які модернізації, інновації, новітні технології, закупівля потрібних сировини і матеріалів, чи навчання персоналу, потребує досить виваженої акумуляції коштів та капіталу. Нарощення фінансових ресурсів та залучення інвестицій є досить визначними факторами розвитку експортно-імпоротної діяльності вітчизняних підприємств, оскільки в умовах постійної потреби у фінансуванні їх виробничої діяльності вони є більш трудомісткими та менш капіталомісткими, а значить, на сьогодні, можуть інтенсивно активізувати тільки трудовий потенціал.

З вищевикладеного цілком зрозуміло, що експортно-імпортна діяльність буде ефективною в тому випадку, якщо підприємство буде забезпечено належними ресурсами та сучасним науково-технічним потенціалом для їх перетворення у конкурентоспроможні продукти виробництва на зовнішньому ринку. Для того, щоб забезпечити таку взаємодію, будь-яке вітчизняне підприємство легкої промисловості, також, повинно акумулювати значну кількість фінансових коштів та інвестицій.

Якою у такому випадку має бути структура задіяних підрозділів на підприємстві, для того щоб запустити зазначений вище кругообіг забезпечення постійного розширення виробництва згідно з зростаючими потребами співробітництва на іноземному ринку?

До структури експортно-імпортного апарату підприємства, яка безпосередньо задіяна в сфері зовнішньоторговельних належать наступні підрозділи: відділ маркетингу, інженерно-технічний відділ, оперативно-комерційний відділ, відділ планово-економічних розрахунків, фінансовий відділ, юридичний відділ, бухгалтерія та відділ ЗЕД [2, с.37].

Тож, на нашу думку, в межах даної структури, досить важливо для підприємств було б створити окремо планово-конструкторський та науково-інноваційні відділи. Специфіка активізації експортних операцій на зовнішньому ринку полягає в постійній підтримці її конкурентоспроможності, що можливо забезпечити лише за рахунок наявності інноваційної складової продукції, яка виробляється на експорт. Тому, процес визначення того, яка саме нова інноваційна складова повинна бути закладена у виробництво продукції на експорт можуть визначити працівники конструкторського відділу, що в подальшому, активізує роботу науково-інноваційного відділу підприємства, який повинен мати на меті реалізацію потрібних інноваційних проектів підприємства щодо виробництва продукції на зовнішній ринок.

На рис.1 схематично відображено зв'язок основних детермінант побудови механізму забезпечення експортно-імпоротної діяльності підприємств легкої промисловості.

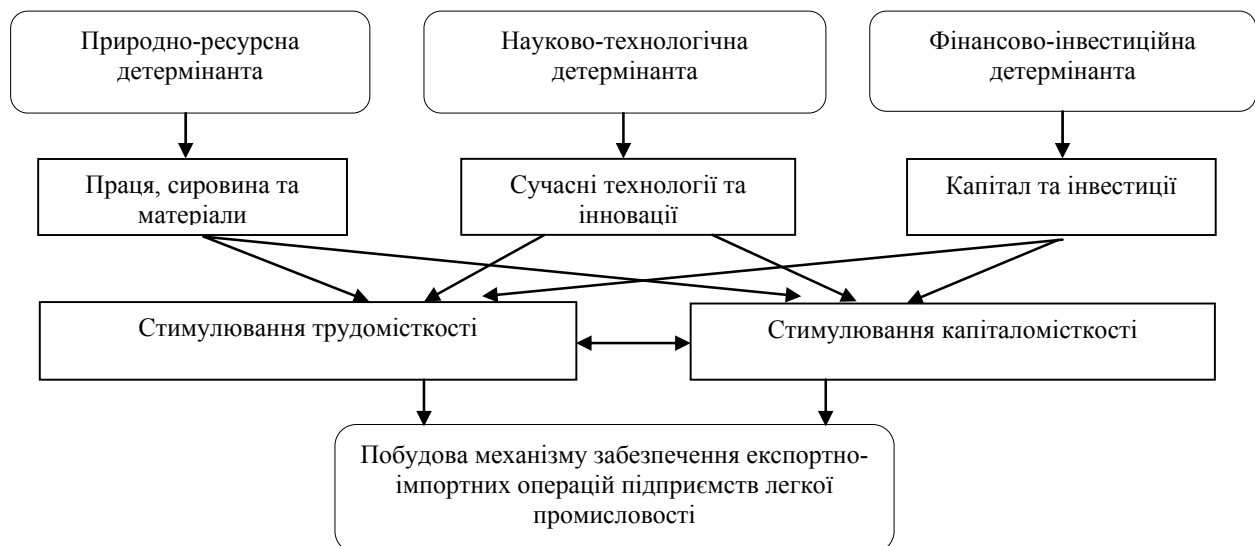

Рис.1. Основні детермінанти побудови механізму забезпечення експортно-імпоротної діяльності підприємств легкої промисловості (*складено та запропоновано автором на основі: [3, с.41-42; 4, с.5])

Згідно рис.1., на мою думку, в межах зазначених детермінант активізації експортно-імпортних операцій, для підприємств легкої промисловості необхідно виділити ряд орієнтирів щодо напрямів її розвитку, а саме:

1. Стимулювання експорту виробленої продукції за допомогою впровадження нових технологій. Даний орієнтир є важливою частиною виробництва продукції на експорт, адже для того, щоб її характеристики відповідали міжнародним стандартам, які зустрічаються зарубіжним ринком, для підприємств легкої промисловості, необхідно впроваджувати у своє виробництво нові сучасні технології,

засоби виробництва, знаряддя праці, закуповувати нові машини для пошиття одягу, обробки тканини та інше обладнання. Будь-яке підприємство не зможе вільно виходити на міжнародний ринок та вести на ньому торгівлю без оновлення своєї технологічної бази, оскільки на ринку існує безліч товарів аналогів, виробники яких вкладають у їхнє виробництво максимум коштів, для того, щоб залишитися на ринку.

2. Стимулювання та налагодження імпорту сировини та матеріалів відповідно до потреб виробництва продукції на зовнішній ринок. Суть даного орієнтиру полягає в тому, що виробництво продукції на експорт не можливе без якісної сировини та матеріалів. Як було зазначено раніше, внутрішній ринок не може забезпечити вітчизняних виробників належними матеріалами та сировиною для виробництва продукції на експорт, тому, підприємства і надалі повинні працювати на основі виробництва за схемами обробки давальницької сировини на основі її активного імпорту з зарубіжних країн.

3. Сприяння введенню пільг та бонусів щодо імпорту сировини та матеріалів у випадку постійного та перевіреного співробітництва з виробництва та постачання продукції іноземним партнерам. Стабільність ведення експортно-імпортової діяльності вітчизняних підприємств легкої промисловості багато в чому опирається на вигідність ведення бізнесу з тим чи іншим торговим партнером, який в процесі взаємної співпраці зможе надати більш вигідні умови поставки сировини і матеріалів на пільгових умовах, що дозволить для підприємств зекономити кошти та вкласти їх в іншу сферу виробництва, або наростити обсяги даної.

4. Підвищення конкурентоспроможності виробництва вітчизняної продукції на іноземному ринку та протистояння щодо обмеження обсягів її постачання. Даний орієнтир опирається на постійне відслідковування більш вигідного зовнішньоторговельного партнера та підписання з ним довгострокового контракту про взаємні поставки продуктів виробництва.

5. Захист вітчизняного виробника та допомога модернізації підприємств галузі новими технологіями.

6. Підтримка більш трудомістких підприємств галузі за рахунок вкладання додаткового капіталу. Даний орієнтир стосується розвитку галузі в цілому та полягає в тому, що акцентуючи увагу на головних промислових підприємствах окремо, галузь спроможна забезпечити своє економічне зростання виходячи з того, на скільки інтенсивніше дані підприємства можуть співпрацювати з іноземним ринком.

Висновок. Таким чином, для того, щоб активізувати експортно-імпортні операції вітчизняних підприємств легкої промисловості в умовах розвитку інтеграційних процесів з країнами Європи та приналежності до СОТ, вітчизняні підприємці повинні ретельно відслідковувати структурні особливості своїх підприємств, що сприятимуть кращому розумінню того, як саме необхідно побудувати потрібний їм механізм стимулювання експорту та імпорту. З огляду на це, основними детермінантами зазначеного механізму є природно-ресурсна, науково-технологічна та фінансово-інвестиційна.

Література

1. Балабанов И.Т. Внешнеэкономические связи : учеб. пособие / И.Т. Балабанов, А.И. Балабанов. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 512 с.
2. Дралин А.И. Внешнеэкономическая деятельность : учебное пособие / А.И. Дралин, С.Г. Михнева. – [Изд. 2-е, перераб. и доп.]. – Пенза : Информационно-издательский центр ПГУ, 2006. – 127 с.
3. Ситорян С.А. Актуальные проблемы внешнеэкономической стратегии России / С. А. Ситорян ; под. ред. С.А. Ситоряна. – М. : Наука, 2003. – 327 с.
4. Шишкоедова Н.Н. Экспорт и импорт. Учет и налоги / Н.Н. Шишкоедова / под ред. И.А. Толмачева. – М. : "ГроссМедиа: РОСБУХ", 2008. – 193 с.

References

1. Balabanov I.T., Balabanov A.I. Vneshneekonomicheskie svyazi : yчеб. posobie / I.T. Balabanov, A.I. Balabanov. – М. : Finansy i statistika, 2000. – 512 s.
2. Dralin A.I. Vneshneekonomicheskaja dejatel'nost' : yчеб. posobie / A.I. Dralin, S.G. Mihneva. – Izd. 2-e, pererab. i dop. – Penza : Informatsyonno-izdaelskij tsentr PGU, 2006. – 127 s.
3. Sytorian S.A. Aktualnye problem vneshneekonomicheskoy strategiji Rossiji. Pod. red. S.A. Sytorian / S.A. Sytorian. – М. : Nauka, 2003. – 327 s.
4. Shushkoedova N. N. Eksport i import. Uchet i nalogi. : Pod red. I. A. Tolmacheva / N.N. Shushkoedova. – М. : "GrossMedija: ROSBUH", 2008. – 193 s.

Надійшла 11.09.2014; рецензент: д. е. н. Григорук П. М.